

## **Stanowisko Centrum Cyfrowego Projekt: Polska w kwestii komunikatu Komisji Europejskiej z dnia 18 grudnia 2012 roku w sprawie treści na jednolitym rynku cyfrowym (COM (2012) 789)**

W odpowiedzi na konsultacje społeczne dotyczące komunikatu Komisji Europejskiej z dnia 18 grudnia 2012 roku w sprawie treści na jednolitym rynku cyfrowym (COM (2012) 789) przesyłam stanowisko Centrum Cyfrowego Projekt: Polska. Jesteśmy organizacją zajmującą się prawem autorskim z perspektywy interesu publicznego, również jesteśmy głównym partnerem projektu Creative Commons Polska, promującego dobrowolne modele licencyjne służące dzieleniu się treściami.

Centrum Cyfrowe przyjęło z zadowoleniem grudniową decyzję Komisji Europejskiej o rozpoczęciu prac nad reformą prawa autorskiego, tak by spełniało ono swoje cele w cyfrowej rzeczywistości. Doceniamy również podejście Komisji, według której nowoczesny system prawa autorskiego powinien jednocześnie gwarantować ochronę praw i wynagrodzenie posiadaczy praw, zapewniać dostępność treści dla użytkowników końcowych i wspierać powstawanie nowych modeli biznesowych. Takie zrównoważone podejście wydaje nam się dużo bardziej wskazane od alternatyw kładących - w sposób tradycyjny - nacisk wyłącznie na prawa twórców.

Jednocześnie komunikat COM (2012) 789 kładzie nacisk na perspektywę rynkową, traktując prawo autorskie jako narzędzie wspierające europejską gospodarkę cyfrową. To perspektywa uzasadniona z perspektywy priorytetów unijnych. Jednak pragniemy podkreślić, że równie istotne jest patrzenie na prawo autorskie z perspektywy interesu publicznego, realizowanego w szczególności przez instytucje publiczne. Nowe sposoby dostarczania, tworzenia i rozpowszechniania treści, a także tworzenia wartości na ich podstawie mają dzisiaj coraz częściej charakter niekomercyjny, oddolny lub obywatelski. We wspomnianej w komunikacie Europejskiej agendzie cyfrowej obok działań wspierających rynek cyfrowy znajdują się też na przykład działania dotyczące otwartości europejskiej nauki. Warto przy tym pamiętać, że także pozarynkowe, niekomercyjne obiegi generują treści, które mogą być wykorzystywane na rynku i służyć tworzeniu wartości.

Uznajemy chęć Komisji, by poprzez dwutorowy proces rozwiązać w krótkim okresie czasu kwestie bieżące i jednocześnie rozpocząć dłuższy proces reformy prawa autorskiego. Stoimy jednak na stanowisku, że zbyt wąskie zdefiniowanie ram dialogu z interesariuszami - tak by obejmował jedynie rozwiązania oparte na licencjonowaniu treści - nie pozwoli znaleźć satysfakcjonujących rozwiązań dla czterech kwestii określonych w komunikacie. Mechanizmy licencyjne znajdują zastosowanie w pewnych wypadkach, szczególnie dotyczących regulowania relacji między dwoma podmiotami komercyjnymi. Mogą służyć na przykład usprawnieniu dostępności komercyjnych treści w postaci cyfrowej oraz utworzenia jednolitego rynku tych treści w Europie. Jednak w wielu wypadkach rozwiązania, które mogą zostać wypracowane w takim procesie będą służyć jedynie utrzymaniu inercji prawnej, która stworzyła problemy, nad rozwiązaniem których pragnie pracować Komisja. Mechanizmy licencyjne są nieskuteczne szczególnie w sytuacji, gdy obie strony nie dysponują podobną siłą negocjacyjną - jak to ma miejsce w przypadku negocjacji dużych podmiotów komercyjnych z instytucjami publicznymi lub osobami fizycznymi. W takich wypadkach mechanizmy licencyjne nie chronią interesu publicznego. Tego rodzaju przypadki dotyczą między innymi bibliotek i zostały przez opisane w "Analizie prawnej przepisów prawa autorskiego dotyczących bibliotek"<sup>1</sup>, opublikowanej w styczniu 2013 roku przez Centrum Cyfrowe.

Dodatkowo, takie podejście daje sygnał Państwom członkowskim, by także nie pracowały nad zmianami legislacyjnymi - które mogłyby służyć między innymi harmonizacji prawa w stronę jednolitego europejskiego rynku. Ta kwestia jest szczególnie istotna w świetle zeszłorocznych warsztatów nad reformą prawa autorskiego, współorganizowanych przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, oraz prac zespołu profesorskiego, zleconych przez Ministerstwo. Zarówno zespół profesorski jak i warsztaty wypracowały propozycje reform, które wykraczają poza kwestie licencyjne i proponują reformy prawa autorskiego. Stoimy na stanowisku, że z tej perspektywy Polska powinna opowiadać się także za zmianami legislacyjnymi na poziomie europejskim.

W związku z tym istotna wydaje nam się wypowiedź Komisarz Neelie Kroes, która w swoim wystąpieniu podczas debaty 4 lutego stwierdziła, iż być może w niektórych sytuacjach okaże się, że licencje nie są rozwiązaniem. Uważamy, że rozpoczęty obecnie dialog interesariuszy "Licencjonowanie w Europie" powinien przynajmniej diagnozować wady rozwiązań licencyjnych i oceniać w szczególności z perspektywy dozwolonego użytku (tak publicznego jak i prywatnego) oraz interesu publicznego. Stoimy na stanowisku, że w wielu przypadkach nieuniknione będzie uwzględnienie rozwiązań alternatywnych wobec modelu licencyjnego. Pragniemy podkreślić, że już dzisiaj w państwach członkowskich toczą się dyskusje między innymi nad rozszerzeniem zakresu dozwolonego użytku. Szczególnie warte uwagi są prezentowane w Holandii i Wielkiej

---

1 <http://centrumcyfrowe.pl/reforma-prawa-autorskiego-dla-bibliotek-streszczenie-raportu/>

Brytanii rozwiązania dotyczące wprowadzenia otwartej normy w ramach dozwolonego użytku. Pragniemy również odnotować prowadzone w tym zakresie prace w skali globalnej, szczególnie w ramach Global Network on Flexible Copyright Limitations and Exceptions<sup>2</sup>.

Poniżej prezentujemy pokrótce uwagi dla czterech kwestii będących przedmiotem ustrukturyzowanego dialogu "Licencjonowanie w Europie". Przedstawiciele Centrum Cyfrowego Projekt: Polska uczestniczą w tym procesie z ramienia europejskiego stowarzyszenia Communia, w ramach grupy roboczej nr 4, dotyczącej eksploracji tekstów i danych.

### **1) dostęp transgraniczny i możliwość przenoszenia usług**

Jednym z mechanizmów skutecznie umożliwiających zapewnienie jednolitego, transgranicznego dostępu do treści są wolne licencje (m.in. licencje Creative Commons Uznanie autorstwa, Creative Commons Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach, czy Creative Commons Zero). Licencje takie znajdują zastosowanie w szczególności w odniesieniu do zasobów finansowanych publicznie - i mogą być stosowane w unijnych inicjatywach otwartego dostępu do zasobów naukowych lub otwartych zasobów edukacyjnych. Równie istotne z punktu widzenia dostępności treści wysokiej jakości są działania dotyczące zasobów znajdujących się w domenie publicznej, przede wszystkim zasobów dziedzictwa kulturowego. W ich wypadku nie jest niezbędne - a jest wręcz niewskazane - stosowanie mechanizmów licencyjnych. Określone zmiany prawne mogłyby wzmocnić europejską domenę publiczną, odsyłamy w tej kwestii do Rekomendacji Stowarzyszenia Communia<sup>3</sup> oraz naszego stanowiska w sprawie reformy prawa autorskiego<sup>4</sup>.

### **2) treści wytworzone przez użytkowników (user generated content) oraz udzielanie licencji użytkownikom korzystającym z materiałów chronionych na niewielką skalę**

Pragniemy podkreślić sztuczność wyróżnienia treści tworzonych przez użytkowników (user generated content) jako specyficznego rodzaju treści - choć zgadzamy się, że aktywność użytkowników końcowych treści komercyjnych, polegająca w szczególności na ich przetwarzaniu, powinna zostać lepiej uregulowana. W wielu wypadkach tworzenie takich utworów zależnych to działanie o charakterze artystycznym, forma parodii lub satyry, czy sposób na wyrażanie poglądów politycznych. W takich wypadkach zasadne naszym zdaniem jest objęcie ich dozwolonym użytkowaniem.

---

<sup>2</sup> <http://infojustice.org/flexible-use>

<sup>3</sup> <http://www.communia-association.org/recommendations-2/>

<sup>4</sup> [http://centrumcyfrowe.pl/projekty/reforma-prawa-autorskiego/reforma\\_prawa\\_autorskiego/](http://centrumcyfrowe.pl/projekty/reforma-prawa-autorskiego/reforma_prawa_autorskiego/)  
[http://warsztaty.mac.gov.pl/prawo\\_autorskie/lib/exe/fetch.php?media=prawo\\_autorskie:warsztat\\_prawa\\_autorskiego\\_stanowisko\\_centrum\\_cyfrowe.pdf](http://warsztaty.mac.gov.pl/prawo_autorskie/lib/exe/fetch.php?media=prawo_autorskie:warsztat_prawa_autorskiego_stanowisko_centrum_cyfrowe.pdf)

### **3) sektor audiowizualny i instytucje odpowiedzialne za dziedzictwo kulturowe**

Prace w tym obszarze powinny obejmować nie tylko treści sektora audiowizualnego, ale także inne formy dziedzictwa kulturowego. Prace nad tym obszarem powinny być rozszerzone o wszelkie materiały znajdujące się w instytucjach dziedzictwa kulturowego, a które są "poza obiegiem dystrybucyjnym na zasadzie dowolności". Stoimy na stanowisku, że chcąc zapewnić odpowiednie ramy działania instytucji publicznych (w imię interesu publicznego) i mając na uwadze harmonizację tych ram w skali europejskiej, najskuteczniejszymi rozwiązaniami są wyjątki i ograniczenia prawa autorskiego.

### **4) eksploracja tekstów i danych (text and data mining)**

Kwestia eksploracji tekstów i danych wykracza poza wykorzystywanie publikacji i danych naukowych. W wielu wypadkach, szczególnie w przypadku wykorzystywania treści dostępnych w otwartym internecie, zidentyfikowanie posiadaczy praw (niezbędne dla zastosowania rozwiązań licencyjnych) jest trudne lub wręcz niemożliwe. Należy również zanalizować doświadczenia państw (w szczególności porównać z Europą korzyści ekonomiczne), w których eksploracja tekstów i danych mieści się w zakresie dozwolonego użytku.